

Kerjuulla

Kahden räisäläisen orpopojan kerjuureissu tapahtui Räisälässä helmikuussa 1923. On pidettävä sallassa kaikki paikannimet sekä myös henkilönimet, paitsi omaani. Kyseisellä kaverilla on sukulaisia jälkipolvessa Satakunnassa. He eivät tunne tapausta, ja on ehkä parempi, että eivät he saa tätä tiedoksi.

Olimme hyviä ystäviä lapsena. Emme koskaan kinastelleet emmekä olleet mitenkään huonoissa väleissä. Kävimme yhdessä onkimassa, uimassa tai kävelimme pitkin maanteitä. Laulelimme ja kävimme marjassa metsässä.

Tämä kaveri oli minua noin yhden vuoden vanhempi. Minä allekirjoittaja olen syntynyt 1912. Minun isäni oli kuoli 1922. Kaverin isä oli kuollut noin kaksi vuotta aiemmin. Kumpaisenkin hoito-olosuhteet olivat hyvin puutteelliset.

Kun otamme huomioon juuri loppuneen ensimmäisen maailmansodan sekä myös veljessoodan, niin jokainen arvaa, että puute oli kaikesta. Silloin sosiaalihuolto oli lähes tuntematon käsite. Yleinen näky oli maantiellä vanha mies tai nainen pussi selässä kerjuulla, myöskin lapsia joukossa.

Poikakaverini äiti oli siis leski. Hänellä oli mieltietty, hyvin rikkaan maalaistalon isäntä, myöskin leski ja ilman perillistä. Välillä oli vain melko leveä järvi. Isäntä oli erittäin hyväsydäminen ihminen köyhiä kohtaan. Nämä lesket olivat jossakin tavanneet toisensa, ja oli tullut puhe elämän ankeudesta. Oli sanottu, että myös meillä on hyvin tiukkaa. Oli sovittu, että he toimittavat sanan minulle, niin sana tuli, ja oli sovittu päivä, jolloin pojat saapuvat a.o. taloon.

Menimme tietysti sovittuna aikana, kummallakin torppasäkki selässä. Mikä oli torppasäkki? Se oli rahdinkankaasta tehty noin 60 senttiä korkea, 30 senttiä leveä. Kummallakin sivulla nauha, josta säkin sai selkään. Nauhoja sanottiin viilekkeiksi. Ne vedettiin rinnan kohdalta kiinni, ettei hiertänyt olkapäitä.

Meillä kummallakin oli omatekoiset sukset, joita sanottiin kaleskoiksi. Saavuimme taloon. Isäntä itse otti meidät vastaan ja oli oikein ystävällinen. Hän sanoi emännöitsijälle, että laita pojille ruoka pöytään. Emännöitsijä teki tämän. Oli siinä pojille purtavaa, hyvin rasvainen perunakeitto, kahta lajia leipää, sian-lihaa, voita sekä oikeata nuorta maitoa, ei kurria. Isäntä sanoi: "Syökää pojat", ja kyllä sitä meni. Sillä aikaa kun söimme, emännöitsijä sekä isäntä täyttivät reppumme. Olimme kyläisiä ja isäntä sanoi, että pojat voisivat vaikka levätä, mutta taitaa ruveta pyryttämään lunta. Jos tulee kova tuisku, niin jäällä on huono hiihtää.

Nostimme torppasäkit selkään. Ne olivat aika painavat. Läksimme hiihtämään kohti järvenjäättä. Mutta - mitä tapahtui? Myrsky, lumisade ja tuuli yltyivät, se oli kuin hornan kattila. Silmiä ei voinut lainkaan avata, hiihdimme minä edellä ja kaveri perässä. Yritin pitää suuntaa tuulen mukaan, se oli sivumyötäinen. Jos olisimme eksyneet, olisi se ollut varmasti kumpaisenkin loppu. Jäättä oli yli neljä kilometriä. Rannalla oli pieni niemi, jossa oli isoja mäntyjä. Siinä oli tuulen suojaa, ja nyt tiesimme, että olemme pelastuneet. Kumpaisellakin oli hirvittävän kylmä, sillä vaatteemme olivat vain rääsyt.

Kaverini asunnolle oli vajaa puolikilometriä. Kun pääsimme sinne, kaveri kävi heti sänkyyn ja hänen äitinsä peitteli hänet siihen. Minä sain käydä tuvan lattialle, ja hänen äitinsä peitteli myös minut. Aamulla, kun heräsin, minulla oli kova yskä. Minulla oli vielä 8 kilometriä omalle torpalle. Pääsin perille, ja yskä kiusasi, mutta se meni ohi. Toisin oli kaverin laita, häneen tuli ankara keuhkokuume, sitten tuli aivokalvontulehdus ja keväällä kuolema.

Kävin toukokuussa kaveria katsomassa. Ei hän voinut enää mitään puhua, valitti vain surkeasti. Hänellä oli kauheat tuskat. Hän työnsi sormet suuhun ja repi lihat poskista ja heitteli seinälle.

Tämmöistä oli muinoin köyhien lasten kohtalo. Tämä oli aika yleistä vielä 1923 sekä jälkeenpäinkin. Olisi nykynuorisolla paljon oppimista ja syytä olla tyytyväisiä, kun yltäkyläisyys on kaikesta. Toista oli ennen.

Eino Rappe, Kokemäki